

Volume II (2016)

L. LEMCKE, *Imperial Transportation and Communication from the Third to the Late Fourth Century: The Golden Age of the Cursus Publicus*.
Bruxelles 2016. Collection Latomus, vol. 353, 161 sayfa.
ISBN: 9789042933569

Fatma AVCU

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni F. Avcu, *Imperial Transportation and Communication from the Third to the Late Fourth Century: The Golden Age of the Cursus Publicus*. Yazar: L. Lemcke. *Libri* II (2016) 385-388.
DOI: 10.20480/lbr.2016023

Geliş Tarihi: 13.06.2016 | Kabul Tarihi: 23.07.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 03.08.2016
URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016023>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

**L. LEMCKE, *Imperial Transportation and Communication from the Third to the Late Fourth Century: The Golden Age of the Cursus Publicus*. Bruxelles 2016.
Collection Latomus, vol. 353, 161 sayfa. ISBN: 9789042933569**

Fatma AVCU*

Lucas Lemcke tarafından *Imperial Transportation and Communication from the Third to the Late Fourth Century: The Golden Age of the Cursus Publicus* (MS III. yüzyıldan IV. yüzyılın Geç Dönemlerine Kadar Emperyal Taşımacılık ve İletişim: *Cursus Publicus*'un Altın Çağı) başlığı altında Collection Latomus serisinin 353. sayısı olarak yayınlanan kitap beş bölümden oluşmaktadır. Yazarın yüksek lisans tezi üzerinde *corrigendum* ve *addendum* yapılmış bir güncellemesi olan eser *Acknowledgements* (Teşekkür Yazısı [7-8]) ve *List of Abbreviations* (Kısaltmalar Listesi [9]) kısımlarından sonra *Introduction* (Giriş [11-18]) başlıklı ilk bölümle başlamaktadır. Henüz ilk satırlarından Suetonius'tan bir alıntıya yer veren yazar, imparator Augustus tarafından başlatılan yönetsel değişiklik sürecinde iletişim ile ilgili hususların söz konusu olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle, yazar tarafından bu kitapta *vehiculatio* olarak adlandırılan ve kullanılan sistem için dönemselsel olarak kısa bir değerlendirmeyi amaçladığını bildirmektedir. Ayrıca bu sistemin MS III. yüzyıl ve sonrasında ise *cursus publicus* olarak bilindiğinden ve yine Augustus tarafından kurulduğundan söz etmektedir. Sonrasında ise çalışmasında ele aldığı konuları kısaca tanıtmaktadır. Buna paralel olarak *Giriş* bölümü üç ana alt başlıkla devam etmektedir. Bunların ilki olan *History of Scholarship* (Bilim tarihi [14-16]) ana başlığında konu ile ilgili araştırma tarihi anlatılmaktadır. *Reinterpreting the Evidence* (Kanıtların Yeniden Yorumlanması [16-18]) olarak belirtilen ikinci ana başlıkta ise yazar *vehiculatio* sisteminin Principatus Dönemi'ndeki (MÖ 27-MS 284) sürecine yönelik arkeolojik yüzey araştırmaları haricinde yapılan çalışmalarda İngilizce kaynakların eksikliğinin dikkate değer olduğundan ve bir önceki bölümde bahsi geçen araştırmacıların elde etmiş oldukları ilerlemeler ışığında taze bir bakış açısının makul ve de gerekli olduğundan söz etmektedir. Bir önceki çalışmaları örnek gösterip, verilerin tekrar değerlendirilmesi gerektiğini söyleyerek bu bölümü sonlandırmaktadır. Yazar *Giriş* bölümünün *Introduction to the Vehiculatio* (*Vehiculatio* Sistemine Giriş [18-21]) isimli son ana başlığında *vehiculatio*'nun *cursus publicus*'a dönüşümünü tartışmak için, temel seviyede sistemin imparator Augustus tarafından kuruluşundan MS III. yüzyıla kadarki tarihine göz atmanın yararlı olacağını düşünmektedir. Bu bağlamda sistem hakkında bahsi geçen zaman dilimi için özet bir değerlendirme sunarak kitabın ilk bölümünü sonlandırmaktadır.

Yazar ikinci bölümde çalışmasını oluştururken izlediği metodolojiyi ve kurgusunu kısaca özetle-

---

* Arş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Antalya.
fatmaavcu@akdeniz.edu.tr

dikten sonra, temel olarak MS III. ve IV. yüzyıl başlarındaki *vehiculatio*'nun *cursus publicus*'a olan dönüşümünde geçirmiş olduğu gelişim ve değişimleri anlatmaktadır. Akabinde gelen ikinci bölümün ilk ana başlığında üç alt başlık bulunmaktadır. İlk ana başlıkta *The Third Century: Towards the Transformation* (MS III. Yüzyıl: Değişime Doğru [24-34]) ulaşım sisteminin nasıl yürütüldüğüne dair epigrafik belgeler ışığında örneklendirme yapmakta ve ulaşımında öküz kullanımına ilişkin bazı önerilerde bulunmaktadır. Etkili kayırmaların yaşandığı ve özellikle eğitimsiz hâkimlerin bulunduğu yerel mahkemeler halkın taleplerini karşılayamayınca, mahkemelik şahıslar Roma vatandaşlarının en üst makamında bulunan imparatorun kendisine durumları hakkında dilekçeler yazmak mecburiyetinde kalmışlardır. Bu durum neticesinde ise imparatorlar çıktıkları seferlerde bile yanlarında bir mahkeme heyeti bulundurmamak zorunda kalmışlardır. Mahkeme sistemindeki bu değişiklik, heyetlerin ihtiyaçlarının karşılanması ve bunun yanı sıra Roma ile kamplar arasındaki haberleşmenin gereksinimleri söz konusu ana başlıktaki *Mobility of the Imperial Court(s)* (İmparatorluk Mahkemelerinin Hareketliliği [27 - 28]) olarak adlandırılan ilk alt başlığın konusunu oluşturmaktadır. *Changes in the Legal Framework* (Yasal Çerçeve Değişiklikler [29-30]) isimli ikinci alt başlıkta değişen yasama ve yargı sisteminden ve imparator Caracalla (MS 211-217) zamanında 212 yılında yürürlüğe giren *Constitutio Antoniniana* yasaının ve beraberinde getirdiği değişikliklerin *vehiculatio* üzerindeki etkilerinden bahsedilmektedir. *Increasing Need for Resources* (Kaynak İhtiyacı Artışı [31-34]) başlıklı üçüncü ve son alt başlıkta ise MS III. yüzyılda yaşanan kaynak sıkıntısı neticesinde ortaya çıkan ağır vergilendirmeler, parada yaşanan devalüasyonun taşımacılığa olan etkileri ve *vehiculatio*'nun bu konularla alakalı olarak hangi şekillerde kullanılabileceğine dair görüşler anlatılmaktadır. Böylece ikinci bölümün ilk ana başlığı sona ermektedir. *Changes Under Diocletian* (Diocletianus Yönetimindeki Değişiklikler [35-39]) başlıklı ikinci kısımda ise Diocletianus Dönemi'nde (MS 284-305) yaşanan idari değişiklikler ile birlikte memuriyet ve vergilendirme sistemlerinde de yaşanan yeniliklerin iletişim ve taşımacılığa olan etkileri anlatılmaktadır. Bunun yanında *vehiculatio*'nun *cursus publicus*'a olan dönüşümünün ise Diocletianus Dönemi'nin ortasından itibaren başlamış olabileceği söylenmektedir. Ayrıca yazar bu bölümde taşımacılık alanında yaşanan gelişmelere de değinerek hayvanların durak ve dinlenme noktaları üzerinde durmaktadır. İkinci bölümün son kısmını oluşturan üçüncü ana başlıkta ise *Completion Under Constantine* (Constantinus Yönetiminde Gerçekleşen Tamamlanma [39-44]) imparator Diocletianus Dönemi'nde başlatılan idari ve hukuki sistemlerdeki değişikliklerin ardından imparator Constantinus Dönemi'nde (MS 306-337) *vehiculatio*'nun *cursus publicus*'a olan dönüşümünün tamamlanması ve sisteme ait özellikler dönem belgeleriyle birlikte aktarılmaktadır.

Cursus publicus'un MS IV. yüzyıldaki genel işlenişini ele alan *The Cursus Publicus in the Fourth Century* (MS IV Yüzyılda *Cursus Publicus* [45-116]) başlıklı üçüncü bölüm yedi ana başlıktan oluşmaktadır. Bu ana başlıklardan üç tanesi ise farklı bir takım alt başlıklar içermektedir. Üçüncü bölüm de diğer bölümlerde olduğu gibi üzerinde durulacak konular hakkında kısa bir bilgilendirme yazısıyla başlamaktadır. Yazar bu bölümde MS IV. yüzyılda doruk noktasına ulaşan iletişim ve taşımacılık sistemlerinin alt yapısı ile bunların özellikleri üzerinde durmaktadır. *Cursus publicus*'un altyapısının anlatıldığı *Infrastructural Basis* (Altyapısal Temel [46-53]) olarak adlandırılan ilk alt başlıkta yazar eserde kullandığı belgeleri antik metinler-papirüsler ve arkeolojik veriler şeklinde ikiye ayırmakta ve söz konusu kaynakların kullanım metodolojisi hakkında bilgiler vermektedir. Akabinde kısaca nehirlerin ve deniz yollarının durumu üzerinde durulmakta ve *Libanius* ile *Codex Theodosius*'tan örnekler verilerek sorunların nihai çözümlenmesi ucu açık olarak yeni buluntuların ışığında yapılacak güncel değerlendirmelere bırakılmaktadır. Buna paralel ola-

rak yazar MS IV. yüzyılda imparatorluğa ait ulaşım ve taşımacılık için herhangi bir bütünsel çıkarımın yapılmasının imkânsız olduğunu belirttikten sonra, yol kenarlarındaki durak noktaları için kullanılan terimler üzerinde durmakta ve bu durak noktalarının tanımları, yapıları, işlevleri, idari durumları ile farklılıklarını örnekler eşliğinde açıklayarak bu bölümü sonlandırmaktadır. Yazar *The Vehicle Fleet of The Cursus Publicus* (*Cursus Publicus*'un Araç Filosu [54-60]) olarak belirlediği eserin ikinci ana başlığında taşımacılık üzerine yoğunlaşmakta ve burada kullanılan araçlar ile hayvanları bir arada değerlendirmektedir. Kendi içerisinde *cursus velox* ve *cursus clauulari(u)s* şeklinde iki kısma ayrılan taşımacılık sistemlerinden ilkinin daha hızlı ve hafif sonrakininse daha yavaş ve ağır yükler için kullanılan bir sistem olduğunu belirtmektedir. Söz konusu ayırım temelinde taşımacılıkta kullanılan eşek, katır, at ve öküz gibi hayvanlar ile iki ya da dört tekerlekli araçların farklarından ve bunlar için kullanılan Latince terimlerden bahsetmektedir. Ayrıca son olarak durak noktalarının alabilecekleri hayvan kapasitelerine de değinmektedir. *Administration* (İdare [61-68]) olarak isimlendirilen üçüncü ana başlıkta ise *cursus publicus*'un MÖ ilk 300 yılda yürütülen yönetim sistemi ile pek çok benzerlikler gösteren yönetim sistemi hakkında genel bilgiler verilirken MS IV. yüzyılda yaşanan memuriyet bazındaki değişikliklere de değinilmektedir. Bununla birlikte her bir istasyonun yönetim görevi dışında sahip olduğu elemanlar da bu bölümde anlatılmaktadır. Dördüncü başlık *Financing* (Finans [69-74]) şeklinde adlandırılarak genelde sistemin ihtiyaçları doğrultusunda gereksinim duyulan maddi harcamaların nasıl karşılandığı üzerinde durulmaktadır. Taşımacılıkta alınan vergiler ve durak noktalarının gereksinimlerinin ne şekilde finanse edildiği konularına da yine bu başlıkta değinilmektedir.

Üçüncü bölüme ait beşinci ana başlık kendi içerisinde dört alt başlıktan, dördüncü alt başlık ise iki ayrı yan başlıktan oluşmaktadır. Kullanıcılar, kullanım tipleri ve kullanım haklarının üzerinde durulduğu beşinci bölümün *General Rules and Regulations* (Genel Kurallar ve Düzenlemeler [75 - 76]) şeklinde belirlenmiş ilk alt başlığında, kullanılan hayvanlara yönelik bazı genel uygulamalar ve kurallar üzerinde durulmaktadır. *Cursus publicus*'un yolculuk amaçlı kullanımı üzerinde duran *Travelling* (Seyahat [76-82]) isimli ikinci alt başlığın ardından, bu sistem içerisinde gerçekleştirilen taşımacılık türlerinin incelendiği *Transportation* (Taşımacılık [82-84]) isimli üçüncü alt başlık gelmektedir. *Cursus publicus* sisteminin dini ve askeri amaçlarla kullanımını konu alan ve kendi içerisinde *Bishops* (Piskopozlar [85-86]) ile *Military Use* (Askeri Kullanım [87-88]) şeklinde ikiye bölünen dördüncü alt başlık ile üçüncü bölümün beşinci ana başlığı sona ermektedir.

Cursus publicus sistemindeki hak ve yasaları tanzim eden kişiler ile sistemde önemli bir yeri bulunan izinleri sağlayan şahıslar üzerinde durulan üçüncü bölümün altıncı ana başlığı da kendi içerisinde üç alt başlığa ayrılmaktadır. *Issuing Rights from the First to the Third Century* (MS I. Yüzyıldan MS III. Yüzyıla Tanzim Hakları [89-90]) olarak adlandırılan ilk alt başlıkta MS I. yüzyıl ile MS III. yüzyıl arasında sürdürülen *vehiculatio* sisteminde izin işlemlerinin durumu değerlendirilmektedir. Hemen ardından ise ikinci alt başlık kendi içerisinde *Terminology* (Terminoloji [90-91]), *Praetorian Prefects and the Magister Officiorum* (*Praetor Prefectus*'lar ve *Magistrarum Officiorum* [92-97]), *Praefecti Urbis* ([97-98]), *Vicars* (Piskopoz Vekilleri [98-100]), *Governors* (Yöneticiler [100-104]) ve son olarak *Military Officials* (Askeri Memurlar [104-105]) şeklinde altı yan başlığa ayrılmaktadır. Burada genel olarak yine izin işlemleri ile hak ve yasaların tanziminin *cursus publicus*'ta ne şekilde yürütüldüğü değerlendirilmektedir. Tanzim hakları ve *Notitia Dignitatum*'un üzerinde durulduğu üçüncü alt başlık olan *Issuing Rights and the Notitia Dignitatum* (Tanzim Hakları ve Notitia Dignitatum [105-108]) ile altıncı ana başlık sona ermektedir. Üçüncü bölüm ise sistemdeki usulsüzlükleri ve yasal olmayan durumlar için bulunan kontrol sistemi üze-

rinde durulan Control (Kontrol [108-116]) başlıklı yedinci ana başlıkla beraber sona ermektedir.

Yazar ele aldığı konuya ilişkin sonuç değerlendirmelerinde bulunduğu *Summary and Conclusion* (Özet ve Sonuç [117-122]) başlıklı dördüncü bölüm ve hem batı hem de doğu temelli genel bir bakışın sunulduğu *Outlook* (Genel Bakış [123-134]) başlıklı beşinci bölümle birlikte eserini sonlandırmaktadır. Eser taşımacılık, ulaşım ve haberleşme konuları ile ilgili çalışmalar yapan kimseler için genel bilgiler sunması açısından faydalıdır ve söz konusu olan araştırma alanları için genel bir kaynak olarak değerlendirilebilir.